

Nr 371.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående tillfälligt löneförbättring åt lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor; given Stockholms slott den 12 april 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

A) medgiva, att för beredande under läsåret 1918—1919 av tillfällig löneförbättring åt lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor statsbidrag må, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, utgå efter följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1) Den tillfälliga löneförbättringen utgår:

a) med högst 700 kronor för ordinarie kurs och högst 300 kronor för en andra årskurs till varje ordinarie lärare samt
b) med högst 450 kronor för ordinarie kurs och högst 250 kronor för en andra årskurs till varje icke ordinarie lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan.

2) Såsom bidrag till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring utgå av det belopp, som för varje särskilt fall må komma att bestämmas, två tredjedelar av statsmedel under villkor, att den återstående tredjedelen tillskjutes genom bidrag från orten, elevavgifter inräknade;

B) medgiva, att tillfällig löneförbättring för år 1918 må av statsmedel till lärarinnor vid statsunderstödda lanthushållsskolor utgå för

första kursen vid skolan under året med högst 200 kronor och för senare kurs under året med högst 75 kronor till varje lärarinna, som under kursen har en tjänstgöringsskyldighet av minst 30 timmar i veckan, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter i ämnet, som må vara erforderliga;

C) medgiva, att för beredande under år 1919 av tillfällig löneförbättring åt lärarinnor vid statsunderstödda lantbruksskolor statsbidrag må, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, utgå efter följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

- 1) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med högst 400 kronor för första kursen vid skolan under året och högst 175 kronor för senare kurs under året till varje lärarinna, som under kursen har en tjänstgöringsskyldighet av minst 30 timmar i veckan.
- 2) Såsom bidrag till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring utgå av det belopp, som för varje särskilt fall må komma att bestämmas, två tredjedelar av statsmedel under villkor, att den återstående tredjedelen tillskjutes genom bidrag från orten, elevavgifter inräknade;

D) för bestridande av kostnaderna för den under B) härovan angivna tillfälliga löneförbättring å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av kronor 15,000;

E) för bestridande av kostnaderna för de under A) och C) härovan angivna tillfälliga löneförbättringar å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av kronor 65,000.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12
april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde:

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 252 den 16 april 1917 har 1917 års riksdag enligt anmälan i punkten 17 av skrivelsen nr 9 den 14 juni 1917 medgivit, att under vissa villkor statsbidrag med vissa angivna belopp finge utgå för beredande under läsåret 1917—1918 av tillfällig löneförbättring åt lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor. Dessa statsbidrag skulle utgå från det under nionde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till understöd åt lantmannaskolor. *1917 års riksdags beslut.*

Därjämte beslöt riksdagen, att för år 1917 krigstidshjälp av statsmedel skulle utgå med vissa belopp till lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor och anvisade härtill å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 57,000 kronor med förskotts rätt under år 1917.

Den 11 december 1917 utfärdade Kungl. Maj:tt särskilda kungörelser angående krigstidshjälp för år 1917 åt lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor samt angående statsbidrag för beredande av tillfällig löneförbättring för läsåret 1917—1918 åt lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor. Jag torde här böra återgiva innehållet i sistnämnda kungörelse.

§ 1.

Tillfällig löneförbättring utgår vid statsunderstödd lantmannaskola under läsåret 1917—1918

1) med högst 350 kronor för ordinarie kurs till sådan ordinarie lärare, med vilkens befattning följer pensionsrätt enligt bestämmelserna i reglementet för dövstumlärarynas pensionsanstalt den 8 oktober 1915,

2) med högst 100 kronor för en andra årskurs till dylik lärare,

3) med högst 200 kronor för ordinarie kurs till varje annan lärare, därest hans tjänstgöringsskyldighet under kursen uppgår i medeltal till minst 15 undervisningstimmar i veckan, samt

4) med högst 100 kronor för en andra årskurs till sådan lärare, som under 3) nämnts.

§ 2.

Under i § 1 stadgade villkor må tillfällig löneförbättring utgå utan hinder därav,

att läraren under endast en del av lärokursen innehåft sin anställning, i vilket fall löneförbättringen skall beräknas för den tid, tjänstgöringen omfattat, i förhållande till den för kursen stadgade minimitiden,

att läraren på grund av offentligt uppdrag eller sjukdom åtnjutit tjänstledighet, eller

att undervisningen vid skolan måst på grund av smittsam sjukdom för någon tid inställas.

§ 3.

I § 1 3) och 4) omfördäld lärare, som är anställd även vid statsunderstödd folkhögskola, må icke såsom lärare vid lantmannaskolan åtnjuta tillfällig löneförbättring, därest med hans befattning vid folkhögskolan följer pensionsrätt i dövstumlärarynas pensionsanstalt. I annat fall må han, under förutsättning att den sammanlagda tjänstgöringen vid lantmannaskolan och folkhögskolan uppgår till i medeltal minst 15 undervisningstimmar i veckan, erhålla sådan löneförbättring, dock allenast med så stor del av det i § 1 3) eller 4) bestämda belopp, som i förhållande till hans sammanlagda tjänstgöring vid båda skolorna svarar mot hans tjänstgöring vid lantmannaskolan, varvid tjänstgöringen beräknas efter medeltalet undervisningstimmar i veckan.

§ 4.

Ansökning om tillfällig löneförbättring enligt denna kungörelse skall, ställd till Konungen och avfattad i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade formulär

litt. A samt åtföljd av uppgifter i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade formulär litt. B, av styrelse för lantmannaskola insändas till lantbruksstyrelsen, sedan den kurs, för vilken bidrag avses, blivit avslutad; och skall lantbruksstyrelsen, efter hörande av vederbörande inspektör över den lägre lantbruksundervisningen, med eget yttrande överlämna ansökningen till Kungl. Maj:t.

§ 5.

Av det belopp, som för varje särskilt fall må komma att bestämmas såsom tillfällig löneförbättring, utgå två tredjedelar av statsmedel, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes genom bidrag från orten, elevavgifter inräknade.

§ 6.

Vad i denna kungörelse föreskrives med avseende på lärare skall äga tillämpning på såväl manliga som kvinnliga lärare.

Vid anmälan den 14 januari 1918 av anslagsbehoven för år 1919 under nionde huvudtiteln meddelade jag i punkten 126, att vissa framställningar om beredande av tillfällig löneförbättring för läsåret 1918—1919 inkommit men då ännu icke vunnit vederbörlig utredning. Med anledning härav har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående anslag till tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid statsundersödda lantbruksundervisningsanstalter, som Kungl. Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å extra stat för år 1919 beräkna ett förslagsanslag av 80,000 kronor.

Jag torde nu få redogöra för de sålunda avsedda framställningarna.

Kommitterade för skånska lantbruksläraryöreningen hava i en den 29 september 1917 dagtecknad, till lantbruksstyrelsen ingiven skrift, med erinran om riksdagens ovannämnda beslut år 1917 och under framhållande att kristidsförhållandena därefter icke medfört förbättrade utan tyärtom i hög grad förvärrade samhällsekonomiska förhållanden, vilka givitvis påverkade lantmannaskolornas redan betydande svårigheter, anhållit, att lantbruksstyrelsen måtte ingå till Kungl. Maj:t med framställning om förslag till riksdagen om anslag för läsåret 1918—1919 åt lantmannaskolorna, varvid skäligt syntes vara, att dels löneförbättringen höjdes, dels ock skolornas driftkostnader till sina behov nöjaktigt beaktades.

I en bilaga till denna skrift har erinrats, att samma kommitterade i december 1916 yrkat på 25 procents förhöjning av anslagen såväl till lärarpersonalen som till skolornas driftkostnader. I

*Inkomna
framställningar.*

Ang. lantmannaskolor.

senare hänseendet hade emellertid icke någon framställning till riksdagen skett, sannolikt när svenska folkhögskolans lärarförenings styrelse icke ansett sig kunna beträffande folkhögskolorna söka förhöjning annat än för personalen. Detta förhållande förringade dock ej i någon mån det trängande behovet av dylikt bidrag. Endast ofullständigt hade de växande svårigheterna avhjälpts genom en ringa ökning av ortsbidragen. Särskilt vore stegringen i bränslekostnaderna mycket stor och undergrävde alldeles skolornas ekonomi. Vid Önnestads lantmannaskola hade sagda kostnader uppgått före kriget till 4,000 kronor, men nu torde de uppgå till 10,000 kronor. Även om en stor del härav påfördes elevernas konto, kvarstode ett betänkligt stort belopp såsom ökad kostnad för skoldriften, vilken dessutom betungades av stegrade kostnader på alla andra områden, exempelvis för belysning, reparationer, hyror, dagsverken, brandförsäkring m. m.

Lantbruksstyrelsen har med skrivelse den 14 december 1917 överlämnat denna ansökning till Kungl. Maj:ts prövning och därvid framhållit att, då det vore ovisst, huru de ekonomiska förhållandena komme att gestalta sig under den tid, som motsvarade lantmannaskolornas läsår 1918—1919, det syntes styrelsen lämpligt, att frågan om understöd av ifrågasatt slag åt lantmannaskolorna komme att prövas icke av 1918 utan av 1919 års riksdag. Lantbruksstyrelsen har därför hemställt, att ansökningen icke måtte för det närvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Ang. lantbruks- och lantmannaskolor.

Sveriges lantbrukslärarförening har därefter i en till Kungl. Maj:ts ställd, den 21 december 1917 till jordbruksdepartementet inkommen skrift framhållit, att de statsbidrag, som nu utginge såsom krigstidstillägg åt lantmannaskollärarna, ej beräknats såsom viss procent å deras löner utan till vissa bestämda summor per lärare, beroende på dessas ställning. Detta hade väl främst sin grund i att lönerna växlade mycket och att normallöner eller medellöner vore svåra att fastställa. Föreningen ville emellertid såsom lämplig grund för utfinnande av vilka belopp, som borde anses såsom lärarnas normallöner, hänvisa till betänkan det den 12 december 1908 angående ordnande av den lägre lantbruksundervisningen, vari funnes intagna utgiftsstaten för lantmannaskola, respektive lantbruksskola med de av de sakkunniga då tänkta lönerna. Till tiden före kriget hade dock kraven på löner stigit ej oväsentligt över sakkunnigförslaget siffror, varför dessa syntes böra höjas med åtminstone 15 å 20 procent för att motsvara skäliga normallöner.

Lantbrukslärarföreningen har därför hemställt, att Kungl. Maj:ts

mätte vid behandling av frågorna om krigstidstillägg eller statsbidrag till dylika vidtagna sådana åtgärder, att statsbidragen till krigstidstillägg åt lantmannaskollärarna måtte utgå med två tredjedelar av de belopp, som erhöles genom att av lärarnas såsom normala ansedda löner beräknades samma procenttal, som för vederbörande period beräknades såsom krigstidstillägg åt statens befattningshavare; samt att denna norm måtte tillämpas så fort sig göra läte och senast för läsåret 1918—1919. Tillika har hemställts, att vid behandlingen av lantbruksskolornas statsanslagsfrågor dessa skolors lärares intressen i fråga om krigstidstillägg måtte tillgodoses i samma mån som lantmannaskollärarnas.

De i det åberopade sakkunnigbetänkandet beräknade lönerna utgjorde vid såväl lantmannaskolor som lantbruksskolor, förutom bostad, 3,000 kronor för föreståndare och 2,000 kronor för förste lärare samt vid lantbruksskolor därjämte 1,200 kronor för andre lärare. Om dessa belopp beräknas höjda med 20 procent, erhållas avlöningar av respektive 3,600, 2,400 och 1,440 kronor.

I skrivelse den 28 november 1917 har lantbruksstyrelsen gjort framställning om kristidsunderstöd åt lärarinnor vid lanthushållsskolor och därom anfört följande:

Ang.
lanthushålls-
skolor.

»Den stegring av priserna å livsförnödenheter, som på grund av det allt fortfarande kriget uppstått, har allt mer och mer gjort sig kännbar inom olika läroanstalter.

Genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut har redan för åren 1917 och 1918 dyrtidstillägg beviljats åt lärarinnor vid enskilda flick- och samskolor samt till lärarna vid de med statsmedel understödda lantmannaskolorna.

Ehuru i stort behov av sådant dyrtidstillägg hava lärarinnorna vid de med statsmedel understödda lanthushållsskolorna dock ännu icke kommit i åtnjutande av dylik förmån. Om ock i deras löner ingår fri kost, kan å andra sidan icke bestridas, att utgifterna för dem för såväl kläder som andra förnödenheter i avsevärd grad ökats.

För att därför för dessa lärarinnor en välbehörlig lindring i deras ekonomiska svårigheter skall kunna erhållas, torde de ävenledes böra tillerkännas krigstidstillägg under år 1918.

Antalet kurser vid de olika skolorna växlar mellan en och tre, under det att anslaget utgår med visst lika belopp för varje kurs. Då en del utgifter för kurserna, såsom lokalhyror m. m., icke står i direkt förhållande till antalet kurser, synas de skolor, som hava flera kurser, böra hava så mycket bättre ekonomi, att de kunna själva bestrida det ökade lönetillägg, som kan erfordras för de lärarinnor, som deltaga i flera kurser. Lantbruksstyrelsen anser därför, att krigstidstillägget till lärarinnorna bör av statsmedel utgå oavsett kursernas antal med samma belopp för varje skola, och har med hänsyn härtill beräknat detta till högst 400 kronor

till två lärarinnor vid varje skola med högst 200 kronor till var och en lärarinna, som har en tjänstgöring av minst 30 timmar i veckan. För lärarinnor med mindre tjänstgöringsskyldighet torde behöfligt krigstidstillägg böra bestridas genom ortsbidrag. Emellertid torde för år 1918 ortsbidrag icke böra fordras för skolans rättighet att erhålla krigstidstillägget till de ordinarie lärarinnorna, utan detta utgå oavsett ortsbidragets belopp, enär sådant icke torde kunna erhållas under löpande läsår.»

I utlåtande häröver den 10 december 1917 har statskontoret förklarat sig för sin del icke hava något att erinra mot den av lantbruksstyrelsen sålunda ifrågasatta krigstidshjälpen, vilken syntes böra uppföras såsom anslag å tilläggsstat för år 1918, men ville statskontoret ifrågasätta, huruvida densamma borde, på sätt lantbruksstyrelsen föreslagit, utgå till lantbruksskolorna och icke, såsom i andra liknande fall bestämts, beviljas de vid skolorna anställda lärarinuorna. Skulle emellertid några särskilda fall i detta avseende föreligga beträffande lantbruksskolorna, ville statskontoret icke motsätta sig, att den begärda krigstidshjälpen utginge i enlighet med lantbruksstyrelsens hemställan.

*Departements-
chefen.*

Då jag nu går att för egen del yttra mig i dessa ärenden, vill jag vad beträffar lantbruksskolorna erinra, att riksdagen år 1917 medgivit, att ökat statsbidrag till dessa skolor finge utgå för läroåret 1917—1918, och att, sedan Kungl. Maj:t i punkten 5 under nionde huvudtiteln i årets statsverksproposition gjort framställning om dylikt ökat statsbidrag till högre belopp för läsåret 1918—1919, denna framställning numera blivit av riksdagens bägge kamrar bifallen, allenast med viss jämkning i avseenden å sättet för beredande av medel därtill. Vid dessa förhållanden torde någon ytterligare åtgärd i nu förevarande avseende ej från statens sida erfordras beträffande dessa skolor.

Vad därefter vidkommer lantmannaskolorna, vill jag först erinra, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln i punkten 188 föreslagit riksdagen att anvisa medel för beredande av tillfällig löneförbättring under läsåret 1918—1919 åt lärare vid statsunderstödda folkhögskolor, att, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, utgå enligt vissa angivna grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder vore erforderliga. Denna tillfälliga löneförbättring skulle utgå med högst 700 kronor för vinterkurs och högst 300 kronor för sommarkurs till varje ordinarie lärare och med högst 450 kronor för vinterkurs och högst 250 kronor för sommarkurs till varje icke ordinarie,

manlig och kvinnlig ämneslärare, som hade en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan. Det har vidare föreslagits, att, liksom i fjol bestämdes, såsom bidrag till denna tillfälliga löneförbättring två tredjedelar skulle utgå av statsmedel under villkor, att den återstående tredjedelen tillsköttes av landsting, kommuner eller enskilda.

I överensstämmelse med vad som skedde år 1917 vid bestämmandet av den tillfälliga löneförbättringen för innevarande läsår åt lantmannaskolornas lärare, synes mig för läsåret 1918—1919 dylik löneförbättring åt dessa lärare böra medgivas efter i huvudsak enahanda grunder som åt folkhögskolornas. Jag vill därför tillstyrka, att riksdagens medgivande utverkas till att för sistnämnda läsår tillfällig löneförbättring må utgå vid lantmannaskola med högst 700 kronor för ordinarie kurs och högst 300 kronor för en andra årskurs till varje ordinarie lärare samt med högst 450 kronor för ordinarie kurs och högst 250 kronor för en andra årskurs till varje icke ordinarie lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan. Två tredjedelar av löneförbättringen böra lämnas av statsmedel under villkor, att den återstående tredjedelen tillskjutes inom orten.

Beträffande sättet för anställande av lantmannaskolornas personal finnas några allmänna bestämmelser icke meddelade. En viss osäkerhet har därför kunnat uppstå att noggrant bestämma vilka lärare, som skola åtnjuta det högre lönstillägget. Såsom av förut återgivna kungörelse framgår, har man därvid för innevarande läsår i likhet med beträffande folkhögskolorna valt den utvägen att skilja på sådana ordinarie lärare, med vilkas befattningar följer pensionsrätt enligt bestämmelserna i reglementet för dövstumlärarynas pensionsanstalt den 8 oktober 1915, och andra lärare. I nämnda reglementes § 1 stadgas, att pensionsanstalten avser beredande av pension åt, bland andra, ordinarie manliga föreståndare och lärare vid de av staten understödda lantmannaskolorna, vare sig dessa äro fristående eller förenade med statsunderstödda folkhögskolor, dock icke åt särskilda lärare i övningsämnen eller slöjd. Enligt § 2 skall med ordinarie lärare vid lantmannaskola förstås sådan, som av vederbörande skolstyrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt. Enligt § 5 må lantmannaskola för varje sådan ordinarie tjänst, som avses i § 1, vinna delaktighet i pensionsanstalten för det för tjänsten stadgade lägsta delaktighetsbelopp under villkor, att avlöningen i högsta lönegraden för tjänsten, värdet av bostad och bränsle eller ersättning därför icke inberäknat, uppgår till minst berörda delaktighetsbelopp. Därest sagda avlöning är högre, kan högre delaktighet vinnas. Delaktighets-

beloppen utgöra för manlig föreståndare lägst 3,200 och högst 4,000 kronor och för manlig lärare lägst 1,600 och högst 2,700 kronor. Enligt särskild kungörelse, likaledes av den 8 oktober 1915, är delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa medgiven för den ordinarie lärarpersonal — med visst undantag — för vilken beträffande dess egen pensionering delaktighet medgivits i dövstumlärnarnas pensionsanstalt.

Det har emellertid visat sig, att beträffande lantmannaskolornas lärarpersonal sagda sätt att uppdraga gränsen icke är i alla avseenden lämpligt. Inom denna personal äger en ganska livlig omsättning rum, särskilt till och från befattningar såsom jordbrukskonsulenter, lärare vid lantbruksskola m. fl. tjänster i undervisningsväsendet eller jordbruksförvaltningen men även till eller från praktisk jordbruksdrift. Följden har blivit, att dessa skolors lärare ofta ställt sig tveksamma, huruvida det för dem vore lämpligt att vinna delaktighet i dövstumlärnarnas pensionsanstalt eller icke. Till denna tveksamhet har även bidragit, att planer sedan länge varit uppe att inrätta en särskild pensionsanstalt för hushållningssällskapens tjänstemän m. fl. För åtskilliga tjänster såsom lantmannaskollärare har därför delaktighet i nämnda pensionsinrättning icke sökts, ehuru tjänsterna kunnat berättiga därtill. Enligt ordalydelsen i förenämnda kungörelse lära dylika lärare icke kunna erhålla det högre lönetillägget, enär med deras befattningar icke följer pensionsrätt i nämnda pensionsanstalt. Det synes dock vara en oegentlighet, att en sådan omständighet skall utgöra hinder för det högre lönetilläggets erhållande. Någon annan avsikt med förenämnda stadgande i kungörelsen än att ge en användbar bestämning av begreppet »ordinarie lärare» i nu förevarande sammanhang har icke förelegat. Då emellertid det högre tillägget synes mig böra tillkomma en var, som enligt bestämmelserna i § 2 av merberörda reglemente är innehavare av sådan lärarbefattning vid lantmannaskola, för vilken delaktighet i pensionsanstalten åtnjutes eller kan på ansökan erhållas, torde i en blivande kungörelse bestämmelsen i detta hänseende böra avfattas i enlighet med vad jag nu utvecklat.

Jag vill nämna, att för mig uppgivits, att även beträffande folkhögskolornas lärarpersonal föreliggande liknande förhållanden med dem, som medfört de nu anmärkta olägenheterna beträffande lärarna vid lantmannaskolor.

Enligt 1917 års riksdags beslut skulle den då avsedda tillfälliga löneförbättringen åt icke ordinarie lärare vid lantmannaskola utgå, under förutsättning att sådan lärare hade en tjänstgöringssskyldighet av minst

15 timmar i veckan. Nu kan det emellertid i vissa fall vara ändamålsenligt, att undervisningen i ett ämne koncentreras på en del av lärotiden. Härav följer, att läraren i ett sådant ämne under denna del kan få en tjänstgöring, som ganska avsevärt överstiger 15 timmar i veckan, och att han under den återstående delen av tiden kan få en tjänstgöring, som understiger nämnda timantal. Då bestämmelserna rörande den tillfälliga löneförbättringen givetvis icke böra fresta till undervisningens planläggning på ett sätt, som ur pedagogisk synpunkt vore mindre fördelaktigt, har Kungl. Maj:t i förenämnda kungörelse den 11 december 1917 förklarat sådan lärare berättigad att erhålla tillfällig löneförbättring, för så vitt hans sammanlagda tjänstgöring under kursen uppgår till *i medeltal* 15 timmar i veckan. Enahanda bestämmelse torde böra gälla även beträffande den nu avsedda tillfälliga löneförbättringen.

Såsom i det föregående erinrats, äro vissa lantmannaskolor förenade med folkhögskolor. Nu förekommer det icke sällan, att en lärare under samma läsår tjänstgör såväl vid en folkhögskola som vid den därmed förenade lantmannaskolan, men att hans tjänstgöring icke vid någondera skolan uppgår till 15 timmar i veckan. Vid sådant förhållande har Kungl. Maj:t i kungörelsen den 11 december 1917 angående den tillfälliga löneförbättringen för läsåret 1917—1918 föreskrivit, att sådan lärare får åtnjuta tillfällig löneförbättring, därest hans sammanlagda tjänstgöring vid båda skolorna uppgår till i medeltal 15 timmar i veckan, varvid dock löneförbättringen får utgå till honom såsom lärare vid lantmannaskolan endast till så stor del, som motsvarar lärarens tjänstgöring vid denna skola. Jämväl vad sålunda föreskrivits torde böra gälla för den tillfälliga löneförbättring, som må komma att utgå för läsåret 1918—1919.

Det torde emellertid böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som äro erforderliga för tillämpning av de huvudgrunder för den tillfälliga löneförbättringen, som må komma att av riksdagen beslutas. Ett blivande förslag till riksdagen torde därför i fråga om rätten till erhållande av löneförbättring böra avfattas i överensstämmelse med de grunder, som av riksdagen fastställts för den tillfälliga löneförbättringen för läsåret 1917—1918. Likaledes torde det, med hänsyn till förberörda samband mellan folkhögskolor och lantmannaskolor, böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att pröva, med vilket belopp den tillfälliga löneförbättringen bör utgå i varje särskilt fall.

Något ökat bidrag till uppehållande av lantmannaskolornas verk-

samhet utöver det, som beredes genom dessa lönetillskott åt lärarna, kan jag icke tillstyrka.

Vad därefter vidkommer lanthushållsskolorna, finner jag lantbruksstyrelsen hava anfört goda skäl för att även åt lärarinnorna vid dessa skolor beredas tillfälligt ökade avlöningsförmåner på grund av kristiden. Styrelsens förslag gäller understöd under år 1918, vilket understöd av styrelsen betecknats som krigstidstillägg men av statskontoret som krigstidshjälp i överensstämmelse med det uttryck riksdagen använt för det bidrag, som år 1917 beviljades lantmannaskolornas lärare för samma år.

Lantbruksstyrelsen har vidare föreslagit, att bidraget skulle utgå till skolan med ett efter antalet lärarinnor avvägt belopp, sålunda att bidraget skulle utgöra högst 400 kronor till två lärarinnor vid varje skola med högst 200 kronor till varje lärarinna, som hade en tjänstgöring av minst 30 timmar i veckan. Då vid lanthushållsskolor i regel hållas flera kurser om året, innebär lantbruksstyrelsens förslag, att lanthushållsskolor skall, oberoende av antalet kurser, erhålla statsbidrag i mån av antalet lärarinnor med angiven tjänstgöringsskyldighet, dock högst till två, varvid lantbruksstyrelsen uttalat, att de skolor, som hade flera kurser, borde hava så mycket bättre ekonomi, att de kunde själva bestrida det ökade lönetillägg, som kunde erfordras för de lärarinnor, som deltog i flera kurser. Statskontoret har däremot i första hand förordat, att det ifrågasatta bidraget skulle utgå direkt till lärarinnorna. Även med beaktande att förhållandena vid lantmannaskolorna äro i åtskilliga hänseenden avvikande från dem vid lantmannaskolorna, anser jag mig i denna fråga böra biträda statskontorets åsikt, vilken torde grunda sig på önskvärdheten av viss likformighet i bestämmelserna för särskilda slag av skolor. Härigenom blir emellertid följden, att understödet torde böra utgå till lärarinnorna vid lantmannaskolor med visst belopp för kurs och att något visst maximibelopp för skola och år ej kan fixeras. Understödet torde i samband härmed böra, såsom skett beträffande lärare vid lantmannaskolor och folkbögskolor, göras mindre för efterföljande kurser än för den första. Då understödet torde böra avvägas i visst förhållande till den tillfälliga löneförbättring, som för läsåret 1917—1918 tillerkänts ordinarie lärare vid lantmannaskolor — även kvinnliga —, med vilka lantmannaskolornas lärarinnor med en tjänstgöring av minst 30 timmar i veckan torde böra närmast jämföras, samt med beaktande av att kurserna vid lantmannaskolorna skola räcka minst 12 veckor men vid lantmannaskolorna minst 20, synes

intet vara att erinra mot att till lärarinna med den av lantbruksstyrelsen angivna minsta tjänstgöringsskyldigheten utgå under år 1918 för den första kursen högst 200 kronor, vilket belopp utgör ej fullt tre femtedelar av den till ordinarie lärare vid lantmannaskola för nu pågående läsår bestämda tillfälliga löneförbättring av högst 350 kronor. För varje senare kurs under år 1918 borde enligt jämförelse till dylik lärarinna utgå högst 60 kronor, men då detta belopp synes väl lågt, vill jag tillstyrka, att det höjes till högst 75 kronor. Dessa belopp böra utgå uteslutande av statsmedel och under form av tillfällig löneförbättring.

Ehuru, som sagt, lantbruksstyrelsens förslag avser blott innevarande år, kan jag ej undgå att finna, att enahanda skäl, som motivera tillfällig löneförbättring för lantmannaskolornas lärare jämväl för läsåret 1918—1919, även tala för att dylik löneförbättring nu beviljas lant-hushållsskolornas lärarinnor för år 1919. Denna löneförbättring torde böra avvägas efter enahanda principer, som legat till grund för mitt nyss framlagda förslag för år 1918, men hänsyn tagas till de för nästa läsår föreslagna högre beloppen för lantmannaskollärarna. På grund härav torde under år 1919 böra till lant-hushållsskolornas lärarinnor utgå för den första kursen högst 400 kronor och för varje senare kurs högst 175 kronor. Av dessa belopp torde två tredjedelar böra utgå av statsmedel under villkor, att den återstående tredjedelen erhålles genom bidrag från orten.

Kungl. Maj:t bör äga utfärda närmare föreskrifter angående nu ifrågakvarande tillfälliga löneförbättring, särskilt med hänsyn därtill att undervisning vid lant-hushållsskolor meddelas av lärare, som även tjäntgöra vid lantmannaskolor eller lant-hushållningsskolor.

Vad de till dessa löneförbättringar erforderliga medlen beträffar, vill jag erinra, att i fjol bestämdes, att statsbidraget till den tillfälliga löneförbättringen till lantmannaskollärarna för läsåret 1917—1918 skulle utgå från det under nionde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till understöd åt lantmannaskolor. Nu torde, såsom jämväl i statsverkspropositionen beräknats, särskilt anslag å 1919 års stat böra anvisas till tillfällig löneförbättring åt lärare vid lantmannaskolor och lant-hushållsskolor för läsåret 1918—1919, resp. för år 1919. Verkställd beräkning har givit vid handen, att anslaget, som uppenbarligen bör erhålla förslagsanslags natur, lämpligen kan sättas till ett belopp av 65,000 kronor.

För den tillfälliga löneförbättringen för år 1918 åt lant-hushållsskolornas lärarinnor torde anslag böra uppföras å tilläggsstat för inne-

varande år och erhålla förslagsanslags natur. Verkställd beräkning har utvisat, att anslaget belopp lämpligen kan sättas till 15,000 kronor. Tillhoppa uppgå dessa belopp till det i statsverkspropositionen för år 1919 för ändamålet beräknade belopp av 80,000 kronor.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

A) medgiva, att för beredande under läsåret 1918—1919 av tillfällig löneförbättring åt lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor statsbidrag må, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, utgå efter följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

- 1) Den tillfälliga löneförbättringen utgår:
 - a) med högst 700 kronor för ordinarie kurs och högst 300 kronor för en andra årskurs till varje ordinarie lärare samt
 - b) med högst 450 kronor för ordinarie kurs och högst 250 kronor för en andra årskurs till varje icke ordinarie lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan.
- 2) Såsom bidrag till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring utgå av det belopp, som för varje särskilt fall må komma att bestämmas, två tredjedelar av statsmedel under villkor, att den återstående tredjedelen tillskjutes genom bidrag från orten, elevavgifter inräknade;

B) medgiva, att tillfällig löneförbättring för år 1918 må av statsmedel till lärarinnor vid statsunderstödda lanthushållsskolor utgå för första kursen vid skolan under året med högst 200 kronor och för senare kurs under året med högst 75 kronor till varje lärarinna, som under kursen har en tjänstgöringsskyldighet av minst 30 timmar i veckan, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter i ämnet, som må vara erforderliga;

C) medgiva, att för beredande under år 1919 av tillfällig löneförbättring åt lärarinnor vid statsunderstödda lanthushållsskolor statsbidrag må, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, utgå efter följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

- 1) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med högst 400 kronor för första kursen vid skolan under året och högst 175 kronor

för senare kurs under året till varje lärarinna, som under kursen har en tjänstgöringsskyldighet av minst 30 timmar i veckan.

- 2) Såsom bidrag till ifrågakvarande tillfälliga löneförbättring utgå av det belopp, som för varje särskilt fall må komma att bestämmas, två tredjedelar av statsmedel under villkor, att den återstående tredjedelen tillskjutes genom bidrag från orten, elevavgifter inräknade;

D) för bestridande av kostnaderna för den under B) härövan angivna tillfälliga löneförbättring å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av kronor 15,000;

E) för bestridande av kostnaderna för de under A) och C) härövan angivna tillfälliga löneförbättringar å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av kronor 65,000.

Till vad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter förenade sig, behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet skulle med den lydelse, bil. till detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Eric Paulsson.